

**NIEDRUKOWANY DOKUMENT
KSIĘCIA RACIBORSKIEGO LESZKA
Z DNIA 21 STYCZNIA 1319 ROKU**

W ostatnim czasie, jako efekt przeprowadzonych kwerend archiwalnych, zostały opublikowane dwa dokumenty księcia raciborskiego Leszka, których treść nie była dotąd drukowana w całości. Marek Leszek Wójcik wydał *in extenso* przywilej tegoż władcy wystawiony 3 maja 1326 r. dla raciborskich mieszczan, w których interesie tenże książę zakazał powiększania liczby jatek mięsnych w Raciborzu powyżej 36 i zakładania ich w promieniu 1 mili od miasta (prawo mili)¹. Natomiast autor niniejszego artykułu, po wnikliwej kwerendzie w Archiwum Polskiej Prowincji oo. Dominikanów w Krakowie, opublikował pełny tekst dyplomu księcia Leszka z 9 kwietnia 1313 r., w którym darował on klasztorowi dominikanek w Raciborzu dwie książęce ławy chlebowe w tymże mieście, jako posag swojej siostry Ofki, przyjmującej habit zakonne².

Kwerenda w Archiwum Państwowym w Katowicach w Oddziale w Raciborzu wykazała, że jest jeszcze jeden dotąd niewydany drukiem dokument księcia raciborskiego Leszka. Został on wystawiony 21 stycznia 1319 r. na zamku w Raciborzu. Zachował się w postaci dwóch kopii, które znajdują się w zespole Komory Książęcej w Raciborzu, w teczce nr 2, zatytułowanej *Privilegia laut inliegenden Verzeichniss*, na kartach 16r-17r oraz 18r-19r. Pierwsza z kopii ma formę widymatu (vidimus), sporządzonego 1 lutego 1545 r. w Raciborzu. Została

¹ M. L. Wójcik, *Niedrukowany dokument Leszka, księcia raciborskiego, z datą 3 maja 1326 roku*, [w:] *Scriptura, diploma, sigillum. Prace ofiarowane Profesorowi Kazimierzowi Bobowskiemu*, red. J. Zdrenka, J. Karczevska, Zielona Góra 2009, s. 113-123.

² G. Kublin, *Niedrukowany dokument księcia raciborskiego Leszka z dnia 9 kwietnia 1313 roku*, „*Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego*” t. 34, 2014, s. 245-252.

poprzedzona informacją, że raciborscy kanonicy widzieli i dotykali dobrze zachowany dokument wystawiony przez nieżyjącego księcia raciborskiego Leszka. Dokument był zaopatrzony pieczęcią zawieszoną na jedwabnym pasku koloru zielonego, a pergamin w niewielkim stopniu naruszony: *Capitulum Ecclesiae Collegiatae Beatae Virgnis Mariae in Rattibor notum facimus universis et singulis horum notitiam habituris capitulariter congregati, litteras illustrissimi Principis Domini Domini Leskonis felicis recordationis Ducis Rattiboriensis munitas sigillo in zona serica viridis collaris subappenso vidimus et contrectavimus, alioquin salvas immolatas dumtaxat quod per tineas parumper pargamentum corrosum est; quantum tenor in haec verba ut sequitur sonat.* Po skopiowanej słowo w słowo treści dyplomu zamieszczono notkę o przyłożeniu pieczęci raciborskiej kapituły kolegiackiej, potwierdzającej zgodność kopii z oryginałem, i zapis o miejscu oraz dacie wykonania widymatu: *In fidem horum quae in his continentur litteris sigillum nostri Capituli de assensu nostro subappensum est. Datum Ratiboriae feria sexta ante Purificationis Mariae anno Domini 1545.*

Druga z kopii powstała 29 stycznia 1650 r. w wyniku powielenia wspomnianego wyżej widymatu z 1545 r. Jest ona w istocie kopią kopii. Po przytoczeniu treści widymatu dodano informację, że jest on nietknięty i nieuszkodzony, opatrzone pieczęcią kapituły kolegiaty raciborskiej, i że treść niniejszego dokumentu jest całkowicie z nim zgodna, co potwierdzili burmistrz i wiceburmistrzowie miasta Żory, przykładając pieczęć miasta: *Nos Consul et Proconsules civitatis Zarenensis notum facimus et recognoscimus praesentes litteras ex originali in charta scripto transumptas vidisse et de verbo ad verbum cum eodem originali contulisse nec in aliqua clausula nota vel puncto variatum invenisse nec ab originali discrepare. Ipsum etiam originale intactum et illaesum cum sigillo Capituli Ratiboriensis in cera appressi atque omnino integri vidisse. In quorum fidem sigillum civitatis nostrae apponi fecimus. Actum Zorae die 29 januarii a[nno] 1650.*

Pierwsza wzmianka o przedstawianym dyplomie znajduje się w pracy Augustina Weltzla (1817-1897) z 1861 r., poświęconej dziejom miasta Raciborza. Autor poinformował, że w Registraturze Komory Książęcej w Raciborzu jest widymowany przez kolegiatę raciborską odpis bliżej nieznanego dokumentu z 21 stycznia 1319 r. i podał jego regest³.

³ A. Weltzel, *Geschichte der Stadt Ratibor*, Ratibor 1861, s. 488 (przypis 1).

Kolejna informacja o tym akcie znalazła się w piątym tomie *Regesten zur schlesischen Geschichte 1316-1326* (*Codex diplomaticus Silesiae*, t. 18) z 1898 r. Wydawca w rejestrze nr 3883 powołał się na odpis transumptu z 1650 r., sporządzony przez Augustina Weltzla z Tworkowa⁴. Joseph Gottschalk w 1936 r., poszukując źródeł do życiorysu Eufemii raciborskiej, nie dotarł do tego dokumentu. Zaznaczył jedynie, że chodzi o transumpt z 1650 r., i przywołał odpowiedni regest ze znanego wydawnictwa *Regesten zur schlesischen Geschichte*⁵.

Wystawcą dokumentu jest książę raciborski Leszek (Lestek), syn Przemysła raciborskiego i Anny czerskiej (mazowieckiej). Czas jego narodzin, według ustaleń Kazimierza Jasińskiego, przypada na lata 1290-1292. Objął rządy w księstwie raciborskim po śmierci swego ojca, który zmarł 7 maja 1306 r. Szczególną życzliwością darzył klasztor dominikanek w Raciborzu, ze względu na przebywającą w nim rodzoną siostrę Eufemię (Ofkę). Klasztor został ufundowany w 1299 r. przez księcia raciborskiego Przemysła, ojca Leszka i Eufemii. Dokument fundacyjny dla tego klasztoru wystawił on 9 kwietnia 1306 r. w trzech niejednobrzmiących egzemplarzach⁶. Wszystkie darowizny Przemysła na rzecz raciborskich dominikanek potwierdził jego syn Leszek 22 stycznia 1307 r.⁷ Oprócz poczynionych darowizn i przywilejów,

⁴ *Regesten zur schlesischen Geschichte 1316-1326*, t. 5, wyd. C. Grünhagen, K. Wutke, Breslau 1898, *Codex diplomaticus Silesiae*, t. 18 [dalej: CDS 18], nr 3883, s. 113.

⁵ J. Gottschalk, *Euphemia von Ratibor († 1359). Untersuchung der Quellen zu ihrer Lebensgeschichte*, „Archiv für schlesische Kirchengeschichte” t. 1, 1936, s. 19 (nr 11).

⁶ *Urkunden der Klöster Rauden und Himmelwitz, der Dominicaner und der Dominicanerinnen in der Stadt Ratibor*, wyd. W. Wattenbach, Breslau 1859, *Codex diplomaticus Silesiae*, t. 2 [dalej: CDS 2], nr 9-11, s. 112-119.

⁷ CDS 2, nr 12, s. 120-121. Dzieje klasztoru dominikanek w Raciborzu (1299-1810) są znane w ogólnym zarysie, zob. J. Heyne, *Dokumentirte Geschichte des Bisthums und Hochstiftes Breslau. Aus Urkunden, Altenstücken, älteren Chronisten und neueren Geschichtschreibern*, t. 1, Breslau 1860, s. 1032-1037; *toż*, t. 2, Breslau 1864, s. 911-918; *toż*, t. 3, Breslau 1868, s. 1249-1258; A. Weltzel, *Geschichte der Stadt und Herrschaft Ratibor*, Ratibor 1881, s. 812-845; A. Barciak, *Mendykanci w średniowiecznym Raciborzu*, [w:] *Klasztor w mieście średniowiecznym i nowożytnym*, red. M. Derwich, A. Pobóg-Lenartowicz, Wrocław-Opole 2000, s. 495-502; P. Stefaniak, *Dzieje dominikanek raciborskich. Studia na jubileusz 700-lecia fundacji klasztoru Świętego Ducha w Raciborzu i 800-lecia założenia mniszek Zakonu Kaznodziejskiego*, Racibórz 2006; A. Barciak, *Książęta raciborscy a klasztory dominikańskie w Raciborzu*, [w:] *Święty Jacek Odrowąż i dominikanie na Śląsku*,

Leszek w latach 1317-1334 wybudował im kościół i poprosił biskupa wrocławskiego Nankera (1326-1341) o jego konsekrację. W Opawie 19 lutego 1327 r. złożył hołd lenny królowi czeskiemu Janowi Luksemburskiemu (1310-1346). W 1332 r. ożenił się z Agnieszką, córką księcia głogowsko-żagańskiego Henryka IV Wiernego i Matyldy brandenburskiej. Małżeństwo okazało się bezdzietne⁸. Dnia 21 lutego 1334 r. wziął w zastaw księstwo kozielskie⁹. Zmarł w 1336 r. i został pochowany najprawdopodobniej w kościele dominikańskim w Raciborzu¹⁰. Według Macieja z Miechowa (1457-1523) chodzi o kościół dominikanek (*in monasterio sanctimonialium ordinis praedicatorum in Rathibor [...]*

red. A. Barciak, Katowice 2008, s. 115-123; P. Newerla, *Dzieje Raciborza i jego dzielnic*, Racibórz 2008, s. 122-126; P. Stefaniak, *Z dziejów klasztoru Świętego Ducha mniszek dominikańskich w Raciborzu (1299-1810)*, „Nasza Przeszłość” t. 112, 2009, s. 181-206; R. Cop, *Dominikanki raciborskie w świetle źródeł praskich z lat 1574-1657. Przyczynek do dziejów klasztoru w XVI i XVII wieku*, [w:] *Zrozumieć Śląsk*, red. D. Keller, B. Kłoch, Rybnik 2012, s. 335-352; D. Halmer, *Między pobożnością, sympatią i polityką. Mikołaj II Przemysłyda wobec raciborskiego zgromadzenia dominikanek*, [w:] *Zrozumieć Śląsk*, s. 305-324. Przedmiotem uwagi historyków były głównie zagadnienia prozopografii i gospodarki klasztoru, zob. B. Nowak, *Najstarsze uposażenie dominikanek raciborskich*, „Studia i Materiały z Dziejów Śląska” t. 23, 1998, s. 65-76; A. Barciak, *Skład osobowy klasztoru dominikanek raciborskich w średniowieczu*, [w:] *Sactimoniales. Zakony żeńskie w Polsce i Europie Środkowej (do przełomu XVIII i XIX wieku)*, red. A. Radziwiński, D. Karcewski, Z. Zygłewski, Bydgoszcz-Toruń 2010, s. 333-341; A. Barciak, *Podstawy ekonomiczne obu klasztorów dominikańskich w Raciborzu w średniowieczu*, [w:] *Inter oeconomiam coelestem et terrenam. Mendykanci a zagadnienia ekonomiczne*, red. W. Długokęcki, T. Gałuszka (i in.), Kraków 2011, s. 377-394. Klasztor funkcjonował aż do sekularyzacji 18 grudnia 1810 r., zob. N. Mika, *Kasata klasztorów w 1810 r. na ziemi raciborskiej*, [w:] *Kasaty klasztorów na obszarze dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów i na Śląsku na tle procesów sekularyzacyjnych w Europie*, t. 2: *Kasaty na Śląsku Pruskim i na ziemiach zaboru pruskiego*, red. M. Derwich, Wrocław 2014, s. 89-90.

⁸ N. Mika, *Leszek*, [w:] *Raciborzanie tysiąclecia. Słownik biograficzny*, red. K. Gruchot, G. Wawoczny, Racibórz 2002, s. 81-82; K. Jasiński, *Rodowód Piastów śląskich*, Kraków 2007², s. 539-540, 691; G. Kublin, *Niedrukowany dokument księcia raciborskiego Leszka z dnia 9 kwietnia 1313 roku*, s. 246.

⁹ *Regesten zur schlesischen Geschichte 1334-1337*, t. 7, wyd. K. Wutke, E. Randt, H. Bellee, Breslau 1923, Codex diplomaticus Silesiae, t. 29 [dalej: CDS 29], nr 5312, s. 8; B. Snoch, *Leszek (ok. 1290-1336) książę raciborski*, [w:] *Książęta i księżne Górnego Śląska*, red. A. Barciak, Katowice 1995, s. 80.

¹⁰ K. Jasiński, *Dominikańskie pochówki Piastów*, [w:] *Dominikanie w środkowej Europie w XIII-XV wieku. Aktywność duszpasterska i kultura intelektualna*, red. J. Kłoczowski, J. A. Spież, Poznań 2002, s. 228.

sepelitur)¹¹. Zakon Kaznodziejski, doceniając jego zasługi, otoczył go szczególną modlitwą. W 1339 r. kapituła generalna dominikanów, zebrana w Clermont we Francji, poleciła odprawić za niego jedną mszę św. przez każdego kapłana zakonnego (*Pro [...] Lescone quondam duce Racubonensi, domino de Sueliaco [...] quilibet sacerdos unam missam*)¹². Około 1346 r. prowincjał Stanisław poinformował Eufemię o 400 mszach św. za duszę jej brata Leszka, celebrowanych przez dominikanów prowincji polskiej ze szczególną pobożnością (*superaddo de benigna clemencia Salvatoris, quod pro illustri principi anima, videlicet N. vestri germani ac fratris quadringente misse per fratres nostre provincie debeant cum omni devocione specialissime celebrari*)¹³.

Książę Leszek, podając motywy wystawienia dokumentu, podkreślił, że z pomocą Bożą pragnął on zachować swoje państwo, zapewnić sobie pomyślność, utrwalić cześć dla religii i pomnożyć kult Boży (*cupientes statum nostrum divino praesidio communiri affectu profuse dum religionis honestatem et cultus divini multiplicationem prosequitur*). Powodem była również miłość do swojej najdroższej siostry Eufemii i myśl o zbawieniu duszy swojego umiłowanego ojca i własnej (*amore charissime sororis nostre et pro remedio anime dilectissimi patris nostri ac intuitu salutis nostre*). Wzmianka o Eufemii wynikała z faktu, że zatwierdzona w dokumencie darowizna została uczyniona na rzecz raciborskich dominikanek, wśród których ona przebywała.

Odbiorcą dyplomu jest Jan, syna Macieja (Maćka), niegdyś raciborski mieszczanin (*Joannes dictus Mazconis, quondam civis Ratiboriensis nostrae civitatis*). Dyspozycja dokumentu sprowadza się do potwierdzenia przez księcia Leszka ostatniej woli tegoż Jana, który na łożu śmierci (*laborans in extremis*) zapisał w testamencie raciborskim dominikankom sołectwa w Rudniku (*Rudnik*) i Strzybniku (*Srebrin cop*)

¹¹ M. Miechowita, *Chronica Polonorum*, Cracoviae 1519, 1521², s. 195.

¹² *Acta capitulorum generalium Ordinis Praedicatorum*, t. 2, wyd. B. M. Reichert, Romae 1899, s. 258.

¹³ *Zbiór formuł zakonu dominikańskiego prowincji polskiej z lat 1338-1411*, wyd. J. Fijałek, J. Woroniecki (wyd.), „Archiwum Komisji Historycznej” t. 12, 1938, cz. 2, nr 171, s. 327; J. Kłoczowski, *Dominikanie polscy na Śląsku w XIII-XIV wieku*, Lublin 1956, s. 61; M. Zdanek, *Stanisław z Krakowa*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 42, z. 172, red. A. Romanowski, Warszawa 2003, s. 43-44; G. Kublin, *Eufemia raciborska – priorissa*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” t. 32, 2012, s. 290-291.

wraz z przynależnościami. Do sołectwa (*scultecia*) w Rudniku przynależało: 15,5 łanów ziemi, 4 zagrody i 4 zagrodników, domostwo sołtysa, karczma, dwa stawy rybne i młyn. Do obu sołectw przynależała jeszcze 1/3 opłat sądowych¹⁴. Zapisy w dokumencie informują również, że siostry wykupiły obowiązek służby jednym koniem bojowym (*cum uno dextrario deservire*)¹⁵. Nie ma podstaw, by kwestionować wiarygodność dyspozycji dokumentu.

Wspomniany Jan, syn Macieja, jest postacią rozpoznawalną w źródłach. Jego aktywność przypada na lata 1295-1319¹⁶. Jest możliwe, że zmarł on bezpotomnie w wyniku epidemii i stąd zapis na łożu śmierci uczyniony na rzecz zakonnicy w Raciborzu. W ciągu kilku lat przed 1319 r. Śląsk i sam Racibórz dotknęły głód i epidemie. W 1315 r. w następstwie ostrego chłodu i wielkich opadów śniegu zostały wymrożone zasiewy i nastął nieurodzaj oraz wielki głód, który w różnych stronach Śląska trwał aż trzy lata¹⁷. Być może jakimś śladem tego głodu jest informacja w dokumencie opata rudzkiego Mikołaja z 23 grudnia 1317 r., w którym czytamy, że sprzedał on księżniczce Ofce, raciborskiej dominikance, 4 wolne jatki mięsne w Żorach z po-

¹⁴ Na temat urzędu sołtysa i jego uposażenia, zob. J. Rajman, *Encyklopedia średniowiecza*, Kraków 2006, s. 866.

¹⁵ Więcej na temat konia bojowego, zob. R. Heś, *Koń bojowy i jego oporządzenie na XIV-wiecznym Śląsku*, [w:] *Viae historicae. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Lechowi A. Tyszkiewiczowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. M. Goliński, S. Rosik, Wrocław 2001, s. 331-346.

¹⁶ *Regesten zur schlesischen Geschichte. Bis zum Jahre 1300*, t. 3, wyd. C. Grünhagen, Breslau 1886, Codex diplomaticus Silesiae, t. 7 [dalej: CDS 7], nr 2371, 2435, s. 221, 240; *Regesten zur schlesischen Geschichte 1301-1315*, t. 4, wyd. C. Grünhagen, C. Wutke, Breslau 1892, Codex diplomaticus Silesiae, t. 16 [dalej: CDS 16], nr 2644, 2723, 2760, 2888, 3348, 3349, s. 8, 31, 46, 91, 242; CDS 18, nr 3664, 3668, 3729, 3883, s. 44, 45, 64, 113.

¹⁷ J. Cureus, *Gentis Silesiae annales*, Wittenberge 1571, s. 94; Tenże, *Schlesische und der weitberümbten Stadt Breßlaw general Chronica*, Wittenberg 1587, s. 81-82; N. Henelius, *Annales Silesiae*, [w:] *Silesiacarum rerum scriptores*, t. 2, wyd. F. W. Sommersberg, Lipsiae 1730, s. 273; J. Schickfus, *New vermehrte Schlesische Chronica und Landes Beschreibung*, Jehna 1625, ks. 2, s. 41; CDS 16, s. 277; P. M. Bazan, *Eufemia von Ratibor. Blume aus dem Garten des hl. Dominikus im Rufe der Heiligkeit gestorben am 17. Januar 1359. Ein Lebens- und Zeitbild*, Vechta 1936, s. 81; K. Prus, *Świątobliwa Ofka Piastówna i klasztor ss. dominikanek w Raciborzu*, Opole 1948², s. 53. O głodzie w Polsce w latach 1315 i 1317-1319 oraz w Czechach w 1317 r. pisał: J. Długosz, *Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. 9 (1300-1370), Warszawa 2009², tłum. J. Mrukówna, s. 114, 122, 132.

wodu konieczności naglącej klasztor¹⁸. Natomiast w 1318 r., jak podaje *Kronika raciborska*, wystąpiła wielka epidemia, która spowodowała taką drożyznę, że za jedną miarę pszenicy płacono jedną grzywnę. Ludzie umierali z głodu tak licznie, że brakowało żywych do pochowania zmarłych, dlatego kopano tylko wielkie doły, a do jednego miejsca wrzucano 500 i więcej nieżyjących osób¹⁹.

Obie miejscowości występujące w dokumencie, zarówno Rudnik jak i Strzybnik, znane są z wcześniej wystawianych aktów. Pierwsza wzmianka o Rudniku (*Rudnig*) pochodzi z 8 września 1302 r. Wówczas książę raciborski Przemysław nadał szpitalowi św. Krzyża w Raciborzu, będącemu od 1 sierpnia 1295 r. pod opieką raciborskich bożogrobców, 6 łanów pola w Rudniku i prawo patronatu nad kościołem św. Katarzyny w tej miejscowości. Tę darowiznę zatwierdził 23 marca 1303 r. biskup wrocławski Henryk z Wierzbna (1302-1319)²⁰. Kolejna wzmianka o Rudniku (*Rudnik*) i pierwsza o Strzybniku (*Strebrincop*) pojawia się około 1305 r. w *Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego*²¹. Niektórzy, zważywszy na nazwę miejscowości Rudnik i jej usytuowanie w pobliżu Raciborza, sądzą, że był on wsią służebną, której mieszkańcy trudnili się eksploatacją rudy żelaza. Podobnie mogło być ze Strzybnikiem z tą jednak różnicą, że chodziłoby o wydobywanie srebra²².

¹⁸ *Nos Nicholaus abbas de Ruda [...] quatuor macella libera in Zar [...] necessitate monasterij nos urgente vendidimus [...] Ofce*. CDS 2, nr 33, s. 28; CDS 18, nr 3729, s. 64.

¹⁹ *Ratiborer Chronik*, wyd. A. W e l t z e l, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens” t. 4, 1862, z. 1, s. 115; J. Drabina, *Miasta śląskie w średniowieczu*, Katowice 1987, s. 122. O zarazie w Polsce w 1318 r. wspominał: J. D ł u g o s z, dz. cyt., ks. 9, s. 123. Głód i zarazę w 1318 r. odnotowała: *Petra Žitavského Kronika Zbraslavská*, wyd. J. E m l e r, [w:] *Fontes rerum Bohemicarum*, t. 4, Praha 1884, s. 248.

²⁰ CDS 16, nr 2723, 2750, s. 31-32, 40-41; *Schlesisches Urkundenbuch*, t. 6, wyd. W. I r g a n g, Köln-Weimar-Wien 1998, nr 209, 268, s. 168, 216; N. M i k a, *Bożogrobcy raciborscy w średniowieczu*, [w:] *Klasztor w mieście średniowiecznym i nowożytnym*, red. M. D e r w i c h, A. P o b ó g - L e n a r t o w i c z, Wrocław-Opole 2000, s. 419-420, 423.

²¹ *Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis*, wyd. H. M a r k g r a f, J. W. S c h u l t e, Breslau 1889, Codex diplomaticus Silesiae, t. 14, s. 107; H. N e u l i n g, *Schlesische Kirchorte und ihre kirchlichen Stiftungen bis zum Ausgange des Mittelalters*, Breslau 1902, s. 268; I. P a n i c, *Iste sunt ville circa... Z badań nad Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis*, „Wiek Stare i Nowe” t. 2, 2001, s. 53 (przypis 7).

²² J. D o m a ń s k i, *Śląskie nazwy służebne*, „Onomastica” t. 19, 1974, z. 1-2, s. 26; H. B o r e k, *Górny Śląsk w świetle nazw miejscowych*, Opole 1988, s. 106, 201;

Ponieważ brak szczegółowych badań dotyczących dokumentu i kancelarii księcia raciborskiego Leszka, dlatego trudno poddać krytyce przedstawiany akt z 1319 r., ze względu na jego formularz, listę świadków i inne zagadnienia dyplomatyczne. Bardzo ogólnie kancelarią księcia Leszka zajął się Przemysław Magdziarz, zauważając, że w przygotowywaniu dokumentów pierwszorzędą rolę odgrywali kanonicy kolegiaty św. Tomasza²³. Jednak wydaje się, że dyplomy księcia Leszka z 22 stycznia 1307 r. oraz 9 kwietnia 1313 r. wyszły z kancelarii raciborskich dominikanów²⁴. Niewykluczone, że podobnie wygląda sprawa z drugim dokumentem z 9 kwietnia 1313 r. oraz dyplomami wystawionymi: 25 lutego 1317 r. oraz 23 grudnia 1317 r.²⁵ Odnośnie dyplomu z 21 stycznia 1319 r. obecność kanoników raciborskich jako świadków i miejsce jego wystawienia (*Actum et datum in castro Rati-boriensi*) zdają się przesądzać o spisaniu przez nich tego aktu. Niewykluczone, że właściwym redaktorem dyplomu był kanonik Godyn (Godinus), który – według Marka Leszka Wójcika – od 1306 r. pojawił się u boku księcia Leszka i jako notariusz, a potem protonotariusz, przygotował grunt dla kancelarii tegoż władcy²⁶. Dokument od strony dyplomatycznej nie wzbudza podejrzeń. Jego protokół rozpoczyna inwokacja w dłuższej formie (*In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti amen*) niż zwykle spotykana (*In nomine Domini amen*), ale występująca również w innych dyplomach tegoż władcy²⁷. Arenga (*tronus principum clementia roboratur*) zawiera słowa zaczerpnięte z *Księgi Przysłów* (20, 28): *Misericordia et veritas custodiunt regem, et roboratur clementia thronus ejus*. Księżę z wielką miłością określa swoją siostrę Eufemię i ojca Przemysła, mówiąc o niej *najdroższa* (*charissime sororis nostre*), a o nim *najukochańszy* (*dilectissimi patris nostri*). Podobnie uczynił to w dokumencie z 21 lutego 1334 r., nazy-

J. H o r w a t, *Formowanie się miast księstwa opolsko-raciborskiego do połowy XIV w.*, Gliwice 1996, s. 57, 61; *Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska*, t. 12, red. S. S o c h a c k a, Opole 2005, s. 19-20; *toż*, t. 13, Opole 2007, s. 102.

²³ P. M a g d z i a r z, *Kancelaria książęca a średniowieczne miasto (na przykładzie Raciborza)*, „Juwenilia” 2006, nr 1, s. 81.

²⁴ CDS 16, nr 2923, 3349, s. 103, 242; G. K u b l i n, *Niedrukowany dokument księcia raciborskiego Leszka z dnia 9 kwietnia 1313 roku*, s. 249.

²⁵ CDS 16, nr 3348, s. 241-242; CDS 18, nr 3665, 3729, s. 44-45, 64.

²⁶ M. L. W ó j c i k, *Dokumenty i kancelarie książąt opolsko-raciborskich do początków XIV wieku*, Wrocław 1999, s. 208.

²⁷ Przykładowo: CDS 2, nr 12, 14, 20, s. 120, 122, 128.

wając Ofkę najukochańszą siostrą (*Sorori nostre Dilectissime Domine Offke*)²⁸, a w dyplomie z 22 stycznia 1307 r., wspominając ojca jako najdroższego (*carissimus pater noster*)²⁹, zaś w dokumencie z 25 lutego 1317 r. pisząc o miłości Przemysła do jedynego syna (*noster pater in vita sua utpote unigenitum nos dilexit*)³⁰.

W dokumencie z 1319 r. pojawia się poprawna intytulacja z formułą dewocyjną: *nos Lestko Dei gratia dux Ratiboriensis*. W kontekście brak promulgacji i sankcji. W eschatokole koroboracja (*ad evidentiam et confirmationem perpetuam omnium predictorum presentes literas super hiis conscribi iussimus et nostri sigilli munimine efficacius communiri*) wystąpiła w podobnym brzmieniu jak w dokumencie z 8 maja 1315 r. (*Ut autem haec omnia cunctis temporibus in perpetuum observentur, praesentes literas super his conscribi iussimus, et nostri sigilli munimine communiri*)³¹ oraz w dyplomie z 12 lipca 1318 r. (*Ut autem haec omnia per nos et quoslibet nostros successores rata qualitercunque inviolabiliter perpetuo districtius observentur, praesentes literas super his conscribi iussimus et nostri sigilli munimine efficacius communiri*)³².

W obu kopiach dyplomu pojawiły się błędy przy imionach świadków, które pochodzą zapewne od kopisty z 1545 r. Niewątpliwie mylił on litery „t” oraz „c”. Można to zauważyć na przykładzie kasztelana raciborskiego Witosława (Witoslaus), którego imię zostało zapisane: *Wycozlao*, zamiast *Wytozlao* (Wytoslao). Podobnie było zapewne z imieniem kanonika raciborskiego Gerlacha (Gerlacus), którego nazywał *Glatusem*. W dodatku w tym przypadku przypuszczalnie pomiął znaki abrewiacyjne. Zapis *G-[er]-lac-[us]*, z pominięciem abrewiatury w środku wyrazu, odczytał jako *G-lat-[us]* (*Glato*). Natomiast trudno wytłumaczyć błąd przy imieniu kanonika raciborskiego Godyna (Godinusa), którego nazywał *Gondinusem* (*Gondino*). Być może sądził, że nad imieniem Godinusa w skróconej formie jest kreska,

²⁸ *Codicis Silesiae diplomatici specimen*, [w:] *Silesiacarum rerum scriptores*, t. 1, wyd. F. W. S o m m e r s b e r g, Lipsiae 1729, nr 112, s. 885.

²⁹ CDS 2, nr 12, s. 120.

³⁰ Tamże, nr 20, s. 128.

³¹ *Urkundensammlung zur Geschichte des Ursprungs der Städte und der Einführung und Verbreitung deutscher Kolonisten und Rechte in Schlesien und der Ober-Lausitz*, wyd. G. A. T z s c h o p p e, G. A. S t e n z e l, Hamburg 1832, nr 117, s. 496.

³² Tamże, nr 122, s. 501.

którą rozpoznał jako znak specjalny zastępujący literę „n”³³. Nieprawidłowo zapisane imiona zostały poprawione w tekście niniejszej edycji. Błędy kopii nie podważają wiarygodności listy świadków. Witosław (Vitco) pełnił urząd kasztelana raciborskiego w latach 1308-1319³⁴. Waclaw Kobyłka (Kobylka, Cobilca) był rycerzem (1313, 1316, 1319, 1331) i pełnił funkcję marszałka księcia raciborskiego Leszka (1307) oraz podkomorzego książęcego (1317-1319). Jego aktywność zauważa się w latach 1307-1331³⁵. Imram (Hymmeram, Ymmeram, Immeram, Ymran), syn sędziego dworskiego Tomasza, i Idzi (Egidius) z Dębińska (Dubensko, Dambensco, Dubinsco) – obecnie jedna z dzielnic miasta Czerwionki-Leszczyny w powiecie rybnickim – byli dworzanami książąt raciborskich Przemysła i Leszka. Imrama notują dokumenty z lat 1306-1324³⁶, natomiast Idziego wzmiankują dyplomy z lat 1306-1319³⁷. Godyn (Godinus) pojawia się w źródłach wielokrotnie w latach 1308-1324³⁸. Występuje jako kanonik raciborski (1308, 1308, 1315, 1317, 1319), kapelan książęcy (1308, 1315, 1317, 1319, 1324), magister (1316, 1317) i notariusz książęcy (1308, 1317) czy też najwyższy (*summus*) notariusz (1316) oraz protonotariusz książęcy (1317), a nawet jako proboszcz (1315)³⁹. Gerlacus został odnotowany w źródłach w latach 1315-1343. Jawi się on jako kapelan książęcy (1315, 1317, 1319), kanonik raciborski (1319, 1343) osoba bez funkcji (1316) i proboszcz kościoła św. Mikołaja

³³ CDS 18, s. 324.

³⁴ CDS 16, nr 3021, 3048, 3348, 3349, s. 133, 141, 242; CDS 18, nr 3883, s. 113; N. M i k a, *Dzieje ziemi raciborskiej*, Kraków 2012², s. 27.

³⁵ CDS 16, nr 2923, 3348-3349, s. 103, 242; CDS 18, nr 3573, 3664, 3668, 3883, 3951, s. 11, 44, 45, 113, 131; *Regesten zur schlesischen Geschichte 1327-1333*, t. 6, wyd. C. G r ü n h a g e n, K. W u t k e, Breslau 1903, Codex diplomaticus Silesiae, t. 22, nr 5012, s. 118; R. S ę k o w s k i, *Herbarz szlachty śląskiej*, t. 3, Katowice 2003, s. 402.

³⁶ CDS 16, nr 2888, 2923, 2990, 3021, 2978a (w uzupełnieniach), s. 91, 103, 123, 133, 307; CDS 18, nr 3591, 3622, 3668, 3883, 3951, 4330, s. 19, 30, 45, 113, 131, 241.

³⁷ CDS 16, nr 2888, 3021, 3348-3349, 3358, 3492, s. 91, 133, 242, 245, 288; CDS 18, nr 3664, 3668, 3713, 3883, 3951, s. 44-45, 59, 113, 131.

³⁸ Uważa się, że dyplom z 29 września 1305 r. sporządził kanonik Godyn (Godinus), chociaż nie wystąpił on imiennie w tymże dokumencie. M. L. W ó j c i k, *Dokumenty i kancelarie książąt*, s. 176-177, 179, 181, 206-208.

³⁹ CDS 16, nr 3013, 3021, 3486, 3492, 2978a (w uzupełnieniach), s. 129, 132-133, 285-286, 288, 307; CDS 18, nr 3545, 3664, 3668, 3713, 3729, 3883, 3951, 4365, s. 1, 44-45, 59, 64, 113, 324, 251.

w Starej Wsi pod Raciborzem (1339)⁴⁰. W dokumencie z 10 kwietnia 1350 r. został wspomniany jako zmarły⁴¹.

Dokument księcia raciborskiego Leszka, wystawiony 21 stycznia 1319 r., w pełni zasługuje na opublikowanie. Stanowi on cenne źródło do badań w zakresie dziejów Raciborza, Rudnika i Strzybnika. Może mieć zastosowanie w opracowaniu historii klasztoru dominikanek w Raciborzu, a zwłaszcza życiorysu jednej z tych zakonnicek, a zarazem księżniczki raciborskiej, Eufemii (Ofki) Piastówny. Zważywszy na świadków występujących w eschatokole może posłużyć w dociekaniaх genealogicznych. Jako średniowieczny dokument posiada wielką wartość dla badań nad organizacją kancelarii księcia Leszka.

ANEKS

Przy opracowaniu treści dokumentu do druku posłużono się wskazaniami Adama Wolffa⁴² i wydawców nowej edycji *Kodeksu dyplomatycznego Wielkopolskiego*⁴³.

Zamek w Raciborzu, 21 stycznia 1319 r.

Leszek, książę raciborski, potwierdza, że Jan, syn Macieja, niegdyś mieszczanin Raciborza, zapisał w testamencie raciborskim dominikankom sołectwa w Rudniku i Strzybniku.

⁴⁰ CDS 16, nr 3492, s. 288; CDS 18, nr 3545, 3664, 3883, 3951, s. 1, 44, 113, 131; *Regesten zur schlesischen Geschichte 1338-1342*, t. 8, wyd. K. Wutke, E. Randt, Breslau 1925, Codex diplomaticus Silesiae, t. 30 (Lieferung 1/2), nr 6244, 6348, s. 64, 95; *Regesty śląskie 1343-1348*, t. 1, red. W. Korta, Wrocław 1975, nr 50, s. 21; B. Kłoch, *Kościół św. Mikołaja w Starej Wsi (Racibórz). Z średniowiecznych dziejów parafii na Górnym Śląsku*, „Studia i materiały z dziejów Śląska” t. 23, 1998, s. 60; M. L. Wójcik, *Niedrukowany dokument Leszka*, s. 121.

⁴¹ *Regesty śląskie 1349-1354*, t. 2, red. W. Korta, Wrocław 1983, nr 288, s. 104; B. Kłoch, *Raciborskie duchowieństwo w świetle źródeł do końca XIV wieku (Duchowieństwo parafialne i kolegiackie)*, [w:] *Tysiącletnie dziedzictwo kulturowe diecezji wrocławskiej*, red. A. Barciałk, Katowice 2000, s. 115.

⁴² A. Wolff, *Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku*, [w:] J. Tandecki, K. Kopiński, *Edytorstwo źródeł historycznych*, Warszawa 2014, s. 328-354.

⁴³ *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. VI, wyd. A. Gąsiorowski, H. Kowalewicz, Warszawa-Poznań 1982, s. XIII-XVIII.

Oryginał: nieznany.

Kopia 1: Archiwum Państwowe w Katowicach Oddział w Raciborzu, Komora Książęca w Raciborzu, nr 2, k. 16r-17r (z 1 lutego 1545 r.).

Kopia 2: *tamże*, k. 18r-19r (z 29 stycznia 1650 r.).

Regesty: *Regesten zur schlesischen Geschichte 1316-1326*, wyd. C. Grünhagen, K. Wutke, Breslau 1898, *Codex diplomaticus Silesiae*, t. 18, nr 3883, s. 113; J. Gottschalk, *Euphemia von Ratibor († 1359). Untersuchung der Quellen zu ihrer Lebensgeschichte*, „Archiv für schlesische Kirchengeschichte” t. 1, 1936, s. 19.

Wzmianka: A. Weltzel, *Geschichte der Stadt Ratibor*, Ratibor 1961, s. 488 (przypis 1).

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti amen. Quia tronus principum clementia roboratur, nec aliqua prorsus in quovis dominio, sine pietate stabilitas reperitur. Proinde nos Lestko Dei gratia dux Ratiboriensis, cupientes statum nostrum divino presidio communiri affectu profuse dum religionis honestatem et cultus divini multiplicationem prosequitur ex animo admisimus ac concessimus favorabiliter, ut Johannes dictus Mazconis, quondam civis Ratiboriensis nostrae civitatis, legaret, daret, consignaret et resignaret coram nobis, laborans in extremis, sculteciam seu scultecias, sive censentur uno nomine seu duobus in duabus villis, videlicet in Rudnik et in Srebrin cop⁴⁴, wlgariter nuncupatis, sororibus, quae sunt sub cura fratrum Ordinis Predicatorum apud Ratibor ad Sanctam Katerinam⁴⁵. Ad sculteciam autem supradictam pertinent quindecim mansi cum dimidio pariter aggregati et coniuncti, in ipsa villa Rudnik, quatuor orti et totidem ortulani et quintus cum curia pro sculteti residencia deputatus, taberna, due piscine, molendinum, omnia hec in villa iam nominata Rudnik et in terminis eiusdem situata. In utraque autem villa tercius denarius de omni iudicato, qui absolute tercius denarius communiter appellatur. Ista universa et singula, licet sunt libera ex privilegiis donationis villarum iam dictarum, tamen ad amplioram certitudinem et evidentiam omnium premissorum amore charissime sororis nostre et pro remedio anime dilectissimi patris nostri ac intuitu salutis nostre ratam habemus

⁴⁴ Strzybnik (niem. *Silberkopf*), wieś w powiecie raciborskim, w województwie śląskim.

⁴⁵ Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Rudniku koło Raciborza.

prenominate scultetie donationem et resignationem iam dictis sororibus factam, eamque presenti scripto confirmamus ac decernimus perpetuo valitura, omniaque pertinentia ad scultetiam et quantum ad libertatem et quantum ad situm in suo statu perpetuo permansura, roboramus ita, ut mansi, de quibus iam mentio facta est, et alia ad sepe nominatam sculteciam pertinentia non debent sine expresso et libero consensu conventus totius sororum iam dictarum in alios mansos vel in alia bona commutari precipue in aliam villam ne transferri debeant presentis indulti robore hoc cavemus. Concedimus tamen, quod totam sculteciam in iam memoratam vel quilibet pertinens ad eam dicte sorores consensu communi prehabito possint vendere et quod sic venditum fuerit emptor possideat sub eadem, qua sorores tenuerant, libertate. Predictae autem sculteciae possessores tenebantur pro defensione terre cum uno dextrario deservire, quod procurator dictarum sororum sine magno dispendio nobis expedire non valebat, unde sorores memorate servitium illud cum dextrario, quod ratione possessionis illius sculteciae nobis reddere tenebantur, a nobis pro certa summa pecuniae redemerunt, sicque exemptum esse huius servitium protestamur, bonaque illa simul cum scultecia sic exempta, nulli servitio penitus subiecta esse decernimus, sed perpetua in omnibus gaudere concedimus libertate, singula autem hic expressa prefatis sororibus manutenere repromittimus sub nostri decoris puritate. Et ne quispiam nostrorum successorum iuris vel facti premissa salutaria facta, quae non tam obtentu pecuniae vel questus cuiuslibet, sed in salutem animarum potius efficitur, dampnosa et violenter infringere, vel ausu temerario nephariae unquam in perpetuum attemptare presumant, ad evidentiam et confirmationem perpetuam omnium predictorum presentes literas super hiis conscribi iussimus et nostri sigilli munimine efficacius communiri. Actum et datum in castro Rati-boriensi in die beatae Agnetis Virginis et Martyris anno ab Incarnatione Domini MCCCXIX. Presentibus nostris fidelibus viris idoneis domino Witoslao castellano nostro Rati-boriensi, domino Wenceslao subcamerario nostro, Imrammo filio domini Thome, Egidio de Dambesco famulis nostris, Godino⁴⁶ Gerlaco⁴⁷ canonicis sancti Thome in castro nostro Ratibor, capellanis nostris, et aliis fidedignis.

⁴⁶ W kopii: *Gondino*.

⁴⁷ W kopii: *Glato*.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Państwowe w Katowicach Oddział w Raciborzu, Komora Książęca w Raciborzu, nr 2, k. 16r-17r, 18r-19r.

Źródła drukowane

Acta capitulorum generalium Ordinis Praedicatorum, t. 2, wyd. B. M. Reichert, Romae 1899.

Codicis Silesiae diplomatici specimen, [w:] *Silesiacarum rerum scriptores*, t. 1, wyd. F. W. Sommersberg, Lipsiae 1729, s. 773-916.

Cureus J., *Gentis Silesiae annales*, Witenberge 1571.

Cureus J., *Schlesische und der weitberümbten Stadt Breßlaw general Chronica*, Wittenberg 1587.

Długosz J., *Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. 9 (1300-1370), Warszawa 20092, tłum. J. Mrukówna.

Henelius N., *Annales Silesiae*, [w:] *Silesiacarum rerum scriptores*, t. 2, wyd. F. W. Sommersberg, Lipsiae 1730, s. 197-484.

Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski, t. VI, wyd. A. Gąsiorowski, H. Kowalewicz, Warszawa-Poznań 1982.

Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis, wyd. H. Markgraf, J. W. Schulte, Breslau 1889, Codex diplomaticus Silesiae, t. 14.

Miechowita M., *Chronica Polonorum*, Cracoviae 1519, 15212.

Petra Žitavského Kronika Zbraslavská, wyd. J. Emler, [w:] *Fontes rerum Bohemicarum*, t. 4, Praha 1884, s. 1-337.

Ratiborer Chronik, wyd. A. Weltzel, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens” t. 4, 1862, z. 1, s. 114-126.

Regesten zur schlesischen Geschichte. Bis zum Jahre 1300, t. 3, wyd. C. Grünhagen, Breslau 1886, Codex diplomaticus Silesiae, t. 7.

Regesten zur schlesischen Geschichte 1301-1315, t. 4, wyd. C. Grünhagen, C. Wutke, Breslau 1892, Codex diplomaticus Silesiae, t. 16.

Regesten zur schlesischen Geschichte 1316-1326, t. 5, wyd. C. Grünhagen, K. Wutke, Breslau 1898, Codex diplomaticus Silesiae, t. 18.

Regesten zur schlesischen Geschichte 1327-1333, t. 6, wyd. C. Grünhagen, K. Wutke, Breslau 1903, Codex diplomaticus Silesiae, t. 22.

Regesten zur schlesischen Geschichte 1334-1337, t. 7, wyd. K. Wutke, E. Randt, H. Bellee, Breslau 1923, Codex diplomaticus Silesiae, t. 29.

Regesten zur schlesischen Geschichte 1338-1342, t. 8, wyd. K. Wutke, E. Randt, Breslau 1925, Codex diplomaticus Silesiae, t. 30 (Lieferung 1/2).

Regesty śląskie 1343-1348, t. 1, red. W. Korta, Wrocław 1975.

Regesty śląskie 1349-1354, t. 2, red. W. Korta, Wrocław 1983.

- Schickfus J., *New vermehrete Schlesische Chronica und Landes Beschreibung*, Jehna 1625.
- Schlesisches Urkundenbuch*, t. 6, wyd. W. Irgang, Köln-Weimar-Wien 1998.
- Urkunden der Klöster Rauden und Himmelwitz, der Dominicaner und der Dominicanerinnen in der Stadt Ratibor*, wyd. W. Wattenbach, Breslau 1859, Codex diplomaticus Silesiae, t. 2.
- Urkundensammlung zur Geschichte des Ursprungs der Städte und der Einführung und Verbreitung deutscher Kolonisten und Rechte in Schlesien und der Ober-Lausitz*, wyd. G. A. Tzschoppe, G. A. Stenzel, Hamburg 1832.
- Zbiór formuł zakonu dominikańskiego prowincji polskiej z lat 1338-1411*, „Archiwum Komisji Historycznej” t. 12, 1938, cz. 2, s. 219-430.

Literatura

- Barciak A., *Księżęta raciborscy a klasztory dominikańskie w Raciborzu*, [w:] *Święty Jacek Odrowąż i dominikanie na Śląsku*, red. A. Barciak, Katowice 2008, s. 115-123.
- Barciak A., *Mendykanci w średniowiecznym Raciborzu*, [w:] *Klasztor w mieście średniowiecznym i nowożytnym*, red. M. Derwich, A. Pobóg-Lenartowicz, Wrocław-Opole 2000, s. 495-502.
- Barciak A., *Podstawy ekonomiczne obu klasztorów dominikańskich w Raciborzu w średniowieczu*, [w:] *Inter oeconomiam coelestem et terrenam. Mendykanci a zagadnienia ekonomiczne*, red. W. Długokęcki, T. Gałuszka (i in.), Kraków 2011, s. 377-394.
- Barciak A., *Skład osobowy klasztoru dominikanek raciborskich w średniowieczu*, [w:] *Sactimoniales. Zakony żeńskie w Polsce i Europie Środkowej (do przelomu XVIII i XIX wieku)*, red. A. Radzimiński, D. Karczewski, Z. Zyglewski, Bydgoszcz-Toruń 2010, s. 333-341.
- Bazan P. M., *Eufemia von Ratibor. Blume aus dem Garten des hl. Dominikus im Rufe der Heiligkeit gestorben am 17. Januar 1359. Ein Lebens- und Zeitbild*, Vechta 1936.
- Borek H., *Górny Śląsk w świetle nazw miejscowych*, Opole 1988.
- Cop R., *Dominikanki raciborskie w świetle źródeł praskich z lat 1574-1657. Przyczynek do dziejów klasztoru w XVI i XVII wieku*, [w:] *Zrozumieć Śląsk*, red. D. Keller, B. Kloch, Rybnik 2012, s. 335-352.
- Domański J., *Śląskie nazwy służebne*, „Onomastica” t. 19, 1974, z. 1-2, s. 5-42.
- Drabina J., *Miasta śląskie w średniowieczu*, Katowice 1987.
- Gottschalk J., *Euphemia von Ratibor († 1359). Untersuchung der Quellen zu ihrer Lebensgeschichte*, „Archiv für schlesische Kirchengeschichte” t. 1, 1936, s. 15-40.
- Halmer D., *Między pobożnością, sympatią i polityką. Mikołaj II Przemysłida wobec raciborskiego zgromadzenia dominikanek*, [w:] *Zrozumieć Śląsk*, red. D. Keller, B. Kloch, Rybnik 2012, s. 305-324.

- Heś R., *Koń bojowy i jego oporządzenie na XIV-wiecznym Śląsku*, [w:] *Viae historicae. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Lechowi A. Tyszkiewiczowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. M. Goliński, S. Rosik, Wrocław 2001, s. 331-346.
- Heyne J., *Dokumentirte Geschichte des Bisthums und Hochstiftes Breslau. Aus Urkunden, Altenstücken, älteren Chronisten und neueren Geschichtschreibern*, t. 1, Breslau 1860; Tenże, t. 2, Breslau 1864; Tenże, t. 3, Breslau 1868.
- Horwat J., *Formowanie się miast księstwa opolsko-raciborskiego do połowy XIV w.*, Gliwice 1996.
- Jasiński K., *Dominikańskie pochówki Piastów*, [w:] *Dominikanie w środkowej Europie w XIII-XV wieku. Aktywność duszpasterska i kultura intelektualna*, red. J. Kłoczowski, J. A. Spież, Poznań 2002, s. 219-237.
- Jasiński K., *Rodowód Piastów śląskich*, Kraków 20072.
- Kloch B., *Kościół św. Mikołaja w Starej Wsi (Racibórz). Z średniowiecznych dziejów parafii na Górnym Śląsku*, „Studia i materiały z dziejów Śląska” t. 23, 1998, s. 56-64.
- Kloch B., *Raciborskie duchowieństwo w świetle źródeł do końca XIV wieku (Duchowieństwo parafialne i kolegiackie)*, [w:] *Tysiącletnie dziedzictwo kulturowe diecezji wrocławskiej*, red. A. Barciak, Katowice 2000, s. 109-120.
- Kłoczowski J., *Dominikanie polscy na Śląsku w XIII-XIV wieku*, Lublin 1956.
- Kublin G., *Eufemia raciborska – priorissa*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” t. 32, 2012, s. 287-294.
- Kublin G., *Niedrukowany dokument księcia raciborskiego Leszka z dnia 9 kwietnia 1313 roku*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” t. 34, 2014, s. 245-252.
- Magdziarz P., *Kancelaria książęca a średniowieczne miasto (na przykładzie Raciborza)*, „Juwenilia” 2006, nr 1, s. 69-81.
- Mika N., *Bożogrobcy raciborscy w średniowieczu*, [w:] *Klasztor w mieście średniowiecznym i nowożytnym*, red. M. Derwich, A. Pobóg-Lenartowicz, Wrocław-Opole 2000, s. 419-426.
- Mika N., *Dzieje ziemi raciborskiej*, Kraków 20122.
- Mika N., *Kasata klasztorów w 1810 r. na ziemi raciborskiej*, [w:] *Kasaty klasztorów na obszarze dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów i na Śląsku na tle procesów sekularyzacyjnych w Europie*, t. 2: *Kasaty na Śląsku Pruskim i na ziemiach zaboru pruskiego*, red. M. Derwich, Wrocław 2014, s. 87-93.
- Mika N., *Leszek*, [w:] *Raciborzanie tysiąclecia. Słownik biograficzny*, red. K. Gruchot, G. Wawoczny, Racibórz 2002, s. 81-82.
- Neuling H., *Schlesische Kirchorte und ihre kirchlichen Stiftungen bis zum Ausgange des Mittelalters*, Breslau 1902.
- Newerla P., *Dzieje Raciborza i jego dzielnic*, Racibórz 2008.

- Nowak B., *Najstarsze uposażenie dominikanek raciborskich*, „Studia i Materiały z Dziejów Śląska” t. 23, 1998, s. 65-76.
- Panic I., *Iste sunt ville circa... Z badań nad Liber foundationis episcopatus Wratislaviensis*, „Wiek Stare i Nowe” t. 2, 2001, s. 52-62.
- Prus K., *Świątobliwa Ofka Piastówna i klasztor ss. dominikanek w Raciborzu*, Opole 19482.
- Rajman J., *Encyklopedia średniowiecza*, Kraków 2006.
- Sękowski R., *Herbarz szlachty śląskiej*, t. 3, Katowice 2003.
- Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska*, t. 12, red. S. Sochacka, Opole 2005; toż, t. 13, Opole 2007.
- Snoch B., *Leszek (ok. 1290-1336) książę raciborski*, [w:] *Książęta i księżne Górnego Śląska*, red. A. Barciak, Katowice 1995, s. 80.
- Stefaniak P., *Dzieje dominikanek raciborskich. Studia na jubileusz 700-lecia fundacji klasztoru Świętego Ducha w Raciborzu i 800-lecia założenia mniszek Zakonu Kaznodziejskiego*, Racibórz 2006.
- Stefaniak P., *Z dziejów klasztoru Świętego Ducha mniszek dominikańskich w Raciborzu (1299-1810)*, „Nasza Przeszłość” t. 112, 2009, s. 181-206.
- Weltzel A., *Geschichte der Stadt Ratibor*, Ratibor 1861.
- Weltzel A., *Geschichte der Stadt und Herrschaft Ratibor*, Ratibor 1881.
- Wolff A., *Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku*, [w:] J. Tandecki, K. Kopiński, *Edytorstwo źródeł historycznych*, Warszawa 2014, s. 328-354.
- Wójcik M. L., *Dokumenty i kancelarie książąt opolsko-raciborskich do początków XIV wieku*, Wrocław 1999.
- Wójcik M. L., *Niedrukowany dokument Leszka, księcia raciborskiego, z datą 3 maja 1326 roku*, [w:] *Scriptura, diploma, sigillum. Prace ofiarowane Profesorowi Kazimierzowi Bobowskiemu*, red. J. Zdrenka, J. Karczewska, Zielona Góra 2009, s. 113-123.
- Zdanek M., *Stanisław z Krakowa*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 42, z. 172, red. A. Romanowski, Warszawa 2003, s. 43-44.
-

REV. GRZEGORZ KUBLIN

**AN UNPRINTED DOCUMENT OF PRINCE LESZEK RACIBORSKI
FROM 21 JANUARY 1319**

Abstract

The Raciborz branch of the State Archives of Katowice holds two copies of the prince's of Raciborz Leszek diploma, issued on 21 January 1319 in the Raciborz castle. The first one was made on 1 February 1545 and the second on 29 January 1650. In the document the prince attests that Jan, son of Maciej, once a townsman of Raciborz, in his will bequeathed to the Dominicans in Raciborz villages of Rudnik and Strzybnik. Up to now the contents of the document have been known solely from regesta, as it has not been released in print.

Translated by Hanna Rybkowska